

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-361-3-149>

**ENVIRONMENTAL AND ECONOMIC SECURITY
OF THE ENTERPRISE: CONTENT AND IMPLEMENTATION
OF THE DEVELOPMENT PLAN**

**ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА:
ЗМІСТ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПЛАНУ РОЗВИТКУ**

Polishchuk A.A.

*student (group 183-22-1m),
LLC “Technical university
“Metinvest polytechnic”,
Zaporizhzhia, Ukraine*

Поліщук А.А.

*студент гр. 183-22-1м,
ТОВ «Технічний університет
«Метінвест політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна*

Maksymova N.M.

*PhD (Engineering),
Associate Professor,
LLC “Technical university “Metinvest
polytechnic”, Zaporizhzhia, Ukraine*

Максимова Н.М.

*к.т.н., доцент,
ТОВ «Технічний університет
«Метінвест політехніка»,
м. Запоріжжя, Україна*

Екологічна та економічна безпека є одним із пріоритетних функціональних напрямів національної безпеки країни [1].

Так як, на сьогодні, не існує єдиної думки щодо чіткого визначення категорії «екологічна безпека», то характеризуючи її необхідно враховувати, що основу складають синтез понять таких як «екологія» та «безпека».

Поняття «екологія» ототожнюється з поняттям «навколишнє природне середовище». Екологічний зміст поняття «екологічна безпека» розкривається через закони екології, викладені відомим американським екологом Баррі Коммонером у вигляді афоризмів у 1966 році: «все пов'язане з усім – складність і взаємопов'язаність екосистем; все мусить рухатися – наслідки одного екологічного процесу породжують інший процес; природа знає краще – будь-яка значна антропогенна зміна в природній системі може стати згубною для цієї системи; нічого не виникає з нічого – експлуатація природи завжди призводить до екологічних втрат» та інше.

Поняття «безпека» ототожнюється із захищеністю. Складність феномену безпеки породжує численні дослідження її суб'єкт-об'єктних характеристик на початку епохи Відродження. Англійський філософ

Т. Гоббс («Левіафан») уперше обґрунтував теорію безпеки з позиції системного аналізу взаємодії людини, суспільства і держави в контексті створення умов для їх виживання. «Саме державу він вважав суб'єктом безпеки, а безпеку громадян – метою держави». Водночас під забезпеченням безпеки розуміється не виключно безпека існування, а й забезпечення кожній людині всіх благ життя, здобутих законною працею, безпечною та нешкідливою для держави. Цікавим є трактування Т. Гоббсом безпеки людської особистості, під якою він розумів «збереження життя та забезпечення засобів такого збереження життя, за яким останнє не стало б важким» [2].

В той же час, поняття «економічна безпека» – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх (падіння рівня виробництва, втрата довіри споживачів, відсутність прибутку) та зовнішніх (недобросовісна конкуренція, корупція, недосконале законодавство) загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання [3]. Зміст поняття, різні автори, розглядають з різних аспектів, таких як: комплекс управлінських заходів, складова та стан розвитку підприємства, ресурсне забезпечення та стан захищеності важливих інтересів підприємств [4, 5].

З кінця XX ст. до початку XXI ст. глобальна економічна система досягла тієї критичної точки, в якій екологічні проблеми призводять до зміни всієї парадигми розвитку суспільства. Сучасна ринкова система сформувалася ще до того, як екологічні загрози стали катастрофічними. Світова економіка не може вирішити екологічні проблеми. Це змушує суспільство шукати нові способи виживання. Вирішити екологічні проблеми неможливо, спираючись лише на технологічні рішення, оскільки вони взаємопов'язані з економічними, політичними, природничо-науковими та соціальними. Міжнародну еколого-економічну політику розвинених країн відрізняють подвійні стандарти: розміщення в країнах, що розвиваються забруднюючих виробництв. Значний рівень споживання в розвинених країнах є головною причиною глобальних екологічних проблем. Основною причиною екологічних проблем, у країнах, що розвиваються, є: економічна відсталість, нерозвиненість екологічного законодавства, корумпованість місцевих чиновників та бідність. Діє принцип «спочатку розвиток, потім екологія», який знецінює досягнуті в ході економічного зростання результати [6].

Еколого-економічній безпеці підприємства властивий подвійний характер: з одного боку, вона забезпечує можливість власного функціонування, з іншого – є частиною (елементом) економічної безпеки системи вищого рівня і суб'єктом, який функціонує у складному до змін ринкової кон'юнктури середовищі з урахуванням екстернальних ефектів (наслідків від забруднення навколишнього природного середовища), що впливає на економічні інтереси підприємства [7].

На мою думку, програма еколого-економічної безпеки підприємства повинна враховувати тенденції погіршення екологічної ситуації та стати одним із найважливіших пріоритетів, що потребує уваги. Адже її політика стане дієвою за умов визначення бездоганності плану розвитку. Наприклад, це знайде відображення у SustainAbility ESG рейтингу підприємства.

План розвитку еколого-економічної безпеки підприємства має містити: 1) положення про формування та підтримку функціонування системи гарантування еколого-економічної безпеки; 2) характеристику зовнішніх і внутрішніх загроз; 3) системний моніторинг факторів, що підривають стійкість НПС; 4) критерії та індикатори; 5) економічні інтереси підприємства, яке забруднює НПС, оскільки штрафні (фінансові) санкції мають бути спрямовані на те, щоб підприємство мало зацікавленість у зниженні заподіяння шкоди та рівня забруднення; б) заходи та механізми державної політики щодо гарантування еколого-економічної безпеки [7].

На мою думку, необхідно розробити Програму підготовки нормативно-правових актів, пов'язаних з еколого-економічної безпекою господарської діяльності підприємства. Це, в свою чергу, дасть можливість з'ясувати пріоритетність екологічного фактору при функціонуванні підприємства.

Таким чином, реалізація плану розвитку еколого-економічної безпеки підприємства матиме позитивний ефект, який, на мою думку, полягатиме, перш за все, в зниженні витрат підприємства за рахунок використання ресурсозберігаючих технологій, а також у підвищенні конкуренто-спроможності та виході підприємства на нові міжнародні ринки за рахунок виробництва екологічно-високоякісної продукції, відтворенні ресурсного потенціалу країни та зниженні шкідливого впливу на навколишнє середовище. При цьому, в розвинених країнах світу набирає обертів тенденція щодо орієнтації на екологічне та інноваційне виробництво, тому дана тема є досить актуальною на сьогодні.

Перелік використаних джерел

1. Про Національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355> (дата звернення: 05.10.2023).
2. Артюх-Пасюта О.В., Мілька А.І. Теоретичні аспекти визначення екологічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-33>.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. №1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 06.10.2023).
4. Зайченко К.С., Діма Н.І. Економічна безпека підприємства: сутність та роль. *Ефективна економіка*. 2021. № 5. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.5.90.
5. Кравчик Ю.В., Кримчак Л.А. Напрямки забезпечення екологічної складової економічної безпеки підприємства в умовах інноваційного розвитку національної економіки. *Український журнал прикладної економіки*. 2021. № 1. Том 6. С. 362–367.
6. Полінкевич О.М. Діагностика еколого-економічної безпеки підприємств України. *Економічний форум*. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. 2019. № 4. С. 153–161.
7. Андреева В.А. Еколого-економічна безпека підприємства: властивості, стратегія та інструменти забезпечення. 2015. URL: https://library.krok.edu.ua/media/library/category/materiali-konferentsij/andreeva_0003.pdf (дата звернення: 05.10.2023).